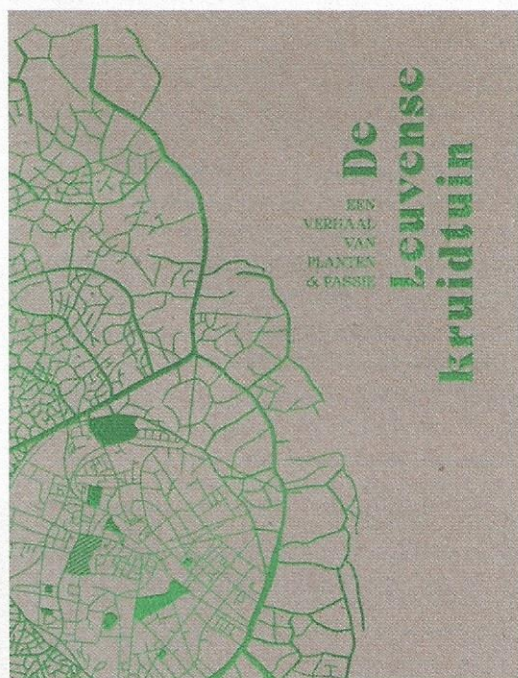

INHOUD

Voorwoord	1
Colofon en praktische informatie	2
Helpende handen: de 'schoners'	3
Van OCMW-kelder naar Tweebronnen: de aanstaande verhuis van het Leuvense OCMW-archief	4
'De school van zuster Jules-Marie' op de Kapucijnenvoer	6
Uitgelicht: het Van Dale-college	8

Blijf via onze website www.salsa-archief.be op de hoogte van alle activiteiten van SALSA! en volg het laatste nieuws over het stadsarchief via de facebookpagina www.facebook.com/stadsarchiefleuven

SALSA! vzw

Samen Actief voor het Leuvense StadsArchief
SALSA! Nieuwsbrief is een driemaandelijks
nieuwsbrief, uitgegeven door SALSA! vzw, de
Vriendenkring van het Leuvense Stadsarchief. Het
abonnement is inbegrepen in de lidmaatschaps-
bijdrage voor de vzw.

Beste Salsa!-leden,

wat fijn dat we velen onder jullie in juni mochten verwelkomen op de stadswandeling naar aanleiding van ons cahier *(Over)leven in Leuvense gangen* dat vorig jaar werd gelanceerd. Ik wil graag de gidsen van harte danken voor alle inspanningen die zij leverden om er een geslaagde dag van te maken: ons bestuurslid Jules Audiens – die gidste in 't Leives – en Luc Minten, de auteur van het cahier. Elk op eigen manier kleurden zij hun stadswandeling met interessante weetjes en schetsten ze een treffend beeld van de moeilijke, vaak schrijnende, levensomstandigheden van de bewoners van de Muurkruidstraat, de Bulenswijk en de Bloemenberggang de afgelopen eeuwen. Onder een stralende zon lieten zij de deelnemers zo kennismaken met een voor velen onbekend stukje Leuven met een bewogen geschiedenis. De foto's van deze activiteit kunnen jullie uiteraard bekijken op onze website.

Nog in juni, tijdens het feestelijke slotweekend van het tweehonderdjarig bestaan van de Leuvense Kruidtuin, werd het boek *De Leuvense Kruidtuin. Een verhaal van planten en passie* voorgesteld. De publicatie zet de waardevolle plantencollectie en het bijzondere erfgoed van de site in de kijker, maar biedt ook reflecties over de toekomst van de Kruidtuin. Aan de hand van bronnen uit het Stadsarchief werkte archivaris Marika Ceunen het historische luik van het boek uit. Andere auteurs zijn Jan Vandyck, beleidsadviseur van de Botanische tuin, en architect Joris Brouns. Deze interessante en aantrekkelijk vormgegeven publicatie is te koop voor €25 in o.a. de Kruidtuin, het Stadsarchief en Visit Leuven. Een voorproefje van het boek kregen jullie al mee in de bijdrage die archivaris Marika Ceunen schreef voor onze juni-nieuwsbrief.

Van 3 tot 18 september zette de stad het Leuvense Jaartallenleven (in 2011 erkend als immaterieel erfgoed door Unesco) in de kijker. Naast de Grote Markt en het Stadhuis was het Stadsarchief een van de kernlocaties daarvoor: het archief en de collectie van het Koninklijk Verbond der Jaartallen wordt er immers bewaard. Groepsfoto's, beeldgetuigenissen van de Jaartallenopectocht en de Meyboomplanting, menu's van feestbanketten en veel andere documenten werden voor een focustentoonstelling uit de archiefdozen gehaald om het rijke verleden van het Jaartallenleven te illustreren. Kortom: een mooi eerbetoon aan dit levend Leuvense erfgoed én een goede manier om Leuvenaars te bereiken die misschien niet zo bekend zijn met de werking van het Stadsarchief.

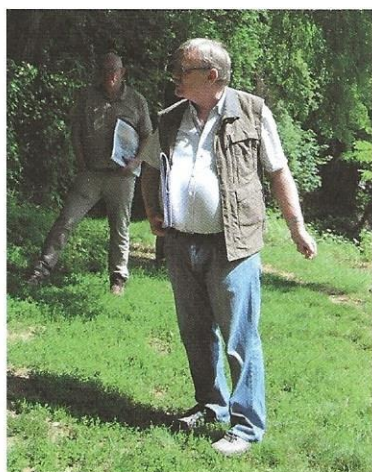
Onze volgende activiteit nadert overigens met rasse schreden: op **zaterdag 24 september**, van **10u tot 17u**, kan je in het Stadsarchief en de gang van Tweebronnen terecht voor **Open Archiefdag** en onze bijhorende **boekenverkoop**. Het Stadsarchief belicht voor de gelegenheid enkele bijzondere schenkingen en geeft je de kans om tijdens rondleidingen een kijkje achter de schermen te komen nemen. Inschrijven is verplicht voor de rondleidingen (om 11u en 16u) en kan via de website van de stad (www.leuven.be/open-archiefdag). Tussen 14u en 16u kan je verder kennismaken met de diverse aspecten van de vrijwilligerswerking van het archief en met enkele enthousiaste vrijwilligers. Tot slot organiseert het archief een doorlopende stockverkoop van boeken. In de gang van Tweebronnen kan je terecht bij

verschillende standhouders voor onze zesde grote verkoop van boeken, postkaarten, prenten, etsen, enz. over de geschiedenis van Leuven en haar deelgemeenten. Verenigingen en particulieren bieden er hun stocks en dubbels te koop aan aantrekkelijke prijzen. We kijken ernaar uit jullie dan te mogen verwelkomen!

De herfst komt in het Stadsarchief met een belangrijke mijlpaal: de verhuis van maar liefst 2,5 km OCMW-archief naar de depots in Tweebronnen. De verhuis is voorzien voor november, maar het personeel van het archief en verschillende vrijwilligers zijn deze grootschalige operatie al meer dan een jaar aan het voorbereiden. Verder in deze nieuwsbrief kan je lezen hoe ze hierbij te werk zijn gegaan. Tot slot geef ik nog graag mee dat het Stadsarchief twee **gezinsworkshops** zal organiseren tijdens de 15de editie van het **Rode Hond Festival (3-6 november)**. Het programma kan je vanaf 28 september raadplegen op de website www.rodehond.be of in het festivalmagazine.

met hartelijke groeten,
Valerie Vrancken, voorzitter Salsa! vzw

> Auteur Luc Minten en rasechte Leuvenaar Jules Audiens (tevens bestuurslid van Salsa!) gidsten de stadswandeling over de Leuvense gangetjes

v Groepsfoto van de deelnemers aan de stadswandeling

COLOFON

Redactie | Gilbert Huybens, Gustaaf Janssens,
Valerie Vrancken (eindredactie)
Redactieadres | Stadsarchief Leuven
Verantwoordelijke uitgever | Valerie Vrancken,
Blandenstraat 150, 3053 Oud-Heverlee
Beeldmateriaal | Stadsarchief Leuven, Fernand
Bertrand, Siegfried Slangen, Elke Abbeloos,
Erfgoedhuis Zusters van Liefde
Druk | Drukkerij De Bie, Duffel
Vormgeving | AtelierAnnelies
www.atelierannelies.be

PRAKTISCHE INFORMATIE SALSA! VZW

website | www.salsa-archief.be
e-mail | salsaarchief@gmail.com
adres | Stadsarchief Leuven
Rijschoolstraat 4/001, 3000 Leuven
Bestuursleden | Jules Audiens, Fernand Bertrand,
Koen Dobbelaere (penningmeester), Hendrik
Ollivier (secretaris) en Valerie Vrancken (voorzitter)
Erevoorzitter | Gustaaf Janssens

Lid worden ? U kan lid worden van SALSA! vzw door te mailen naar salsaarchief@gmail.com en €20 (voor gewone leden) of €40 (voor steunende leden) over te schrijven op volgend rekeningnr.: IBAN BE93 068-2420772-67. Dit lidgeld omvat de driemaandelijksse nieuwsbrief, mogelijkheid tot aankopen van de eigen publicaties met korting en gratis toegang tot de activiteiten van de vriendenkring.

Stadsarchief Leuven
Rijschoolstraat 4/001, 3000 Leuven
Tel. 016/27 42 22
archief@leuven.be

Je kan de leeszaal bezoeken van maandag tot en met vrijdag van 9 tot 13 uur. Archiefstukken aanvragen en raadplegen kan alleen op afspraak.

ISSN: 2593-6212

Helpende handen: de 'schoners'

Het Stadsarchief kan rekenen op een enthousiast team van vrijwilligers dat een ruim scala aan taken uitvoert en daarmee een onmisbare bijdrage levert aan de werking van het archief. In deze nieuwe rubriek willen we hen centraal zetten. Voor deze nieuwsbrief spraken we met Nicole Verhoeven, Hilde Van Nieuwerburgh en Florent Stillaert, die samen met Agnes Elsen en Herman Verbruggen het team van de 'schoners' vormen.

Al sinds 2008 komen de schoners iedere maandagmiddag samen in de leeszaal om stapels dossiers één voor één van schadelijke elementen zoals nietjes, paperclips, plastic mapjes en elastiekjes te ontdoen. Dit is een belangrijke stap voor de duurzame bewaring van papieren archief, omdat dergelijke materialen op lange termijn het papier aantasten. Daarnaast verwijderen de schoners ook blanco's, dubbels, documentatie en kopieën, zodat dossiers niet nodeloos veel ruimte innemen. Foto's, plannen en affiches tot slot, worden eveneens gelicht; deze bewaart het archief immers op andere, meer geschikte manieren en locaties in het depot.

Nicole, Hilde en Florent hebben dan wel een verschillende professionele achtergrond in de administratie, het onderwijs en het bankwezen, de interesse in de geschiedenis van hun geboortestad is de gemene deler en meteen ook een van de redenen die hen elke week richting leeszaal brengt. Hun nieuwsgierigheid naar vrijwilligerswerk in het Stadsarchief werd destijds geprikkeld door een oproep in de nieuwsbrief van Salsa! en een rondleiding achter de schermen. Florent geeft aan dat de bewuste nieuwsbrief op een ideaal moment – vlak na het ingaan van zijn pensioen – in zijn brievenbus viel. Hij omschrijft zijn vrijwilligerswerk lachend als 'sociaal egoïsme': een manier om zijn persoonlijke interesse in de Leuvense geschiedenis verder uit te diepen en tegelijkertijd een nuttige bijdrage te leveren aan de maatschappij. Die drijfveren spelen ook bij Hilde en Nicole. Hilde voegt eraan toe dat evenzeer de kameraadschappelijke sfeer onder de vrijwilligers en de bijwijken intrigerende dossiers die ze tijdens het schonen aantreft, voor haar belangrijke motivaties zijn. Zo leverden de dossiers die ze in het begin van haar vrijwilligerswerk onder handen nam, zeer nuttige informatie op voor een rondleiding die

ze destijds voorbereidde als stadsgids. Ook ontdekte ze al doende documenten over haar grootvader, die vroeger hoofdonderwijzer was in een school in Kessel-Lo.

De rijkdom van de archieven en andere collecties die het Stadsarchief bewaart blijft de schoners verbazen. Door jarenlang nauwgezet duizenden en duizenden dossiers uit te pluizen, kregen zij van op de eerste rij een royale inkijk op de complexiteit van het besturen van een stad. 'Voor zoveel onderwerpen is het Stadsarchief een quasi onuitputtelijke bron aan informatie', vat Hilde samen. Sinds ze de werking van het archief van nabij leerden kennen, verwijzen de vrijwilligers als echte ambassadeurs ook geregeld mensen uit hun omgeving door naar het Stadsarchief. 'Omdat ik weet dat ze daar kunnen helpen', geeft Florent aan. Als stadsgids zorgde Hilde er dan weer voor dat het archief van de Koninklijke Leuvense Gidsenbond (ondertussen Leuven+) naar het Stadsarchief voor bewaring werd overgebracht en er voor raadpleging beschikbaar is.

Nicole, Hilde en Florent staan er tijdens het gesprek op dat ook schoners Paul Biva en Bart Cardijn vernoemd worden. Zij maakten jarenlang deel uit van dit hechte team, maar zijn ondertussen helaas overleden. Tot slot drukt Florent zijn bezorgdheid uit over de toekomst van de archiefsector. Hoe kunnen digitale archieven, net als het papieren equivalent, voor de eeuwigheid bewaard en raadpleegbaar blijven? Informatie die is vastgelegd op digitale dragers is immers erg kwetsbaar, niet in het minst bij omzetting naar nieuwe dragers. 'Deze uitdaging naar de toekomst is geweldig', zegt hij. Bij wijze van afsluiting geven de vrijwilligers nog een fascinerende anekdote mee: enkele jaren geleden werd immers een kunstwerk gemaakt met paperclips die tijdens het schonen uit de dossiers werden verwijderd. Het kunstwerk is te bezichtigen in de leeszaal en wordt liefkozend aangeduid als 'mevrouw paperclip'. Hilde, Nicole en Florent gaan na ons gesprek weer ijverig verder met schonen. 'We zullen dus nog blijven komen', lachen ze.

Wil jij ook graag helpen als vrijwilliger? Neem dan contact op met het Stadsarchief via het mailadres archief@leuven.be of tel. 016 27 42 20.

Van OCMW-kelder naar Tweebronnen: de aanstaande verhuis van het Leuvense OCMW-archief

Het Decreet lokaal bestuur legde in 2017 de politieke en administratieve samenwerking vast voor de Vlaamse gemeenten en OCMW's. Voor de archiefwerking in Leuven betekende dit kortweg dat ook hier het documentaire erfgoed van het OCMW en de stadsdiensten op termijn zouden worden samengevoegd. De eerste werkzaamheden van deze omvangrijke operatie startten in juli 2021.

Het mag gezegd worden dat een ware schat aan Leuvense geschiedenis binnenkort binnen handbereik van het grote publiek komt te liggen. Het volledige OCMW-archief – dat bestaat uit maar liefst 2,5 kilometer aan nauwelijks geconsulteerde en onderzochte documenten – wordt binnenkort verhuisd naar het Stadsarchief. Het betreft hier niet alleen archief van het hedendaagse OCMW (1976-heden), maar ook van diens rechtsvoorgangers tot aan het Ancien Régime. Tussen 1796 en 1925 waren dit in hoofdzaak de instellingen die behoorden tot de Burelen van Weldadigheid en

Burgerlijke Godshuizen, die werden samengevoegd tot de Commissie van Openbare Onderstand (1925-1976). Stukken die dateren van voor de Franse Revolutie werden enkele jaren geleden reeds overgedragen aan het Leuvense Rijksarchief. Een halve kilometer recenter archiefmateriaal heeft vaak nog een administratief nut en zal aanwezig blijven in de depots van het OCMW. Ook het archiefmateriaal met een korte archiveringstermijn blijft in deze depots aanwezig.

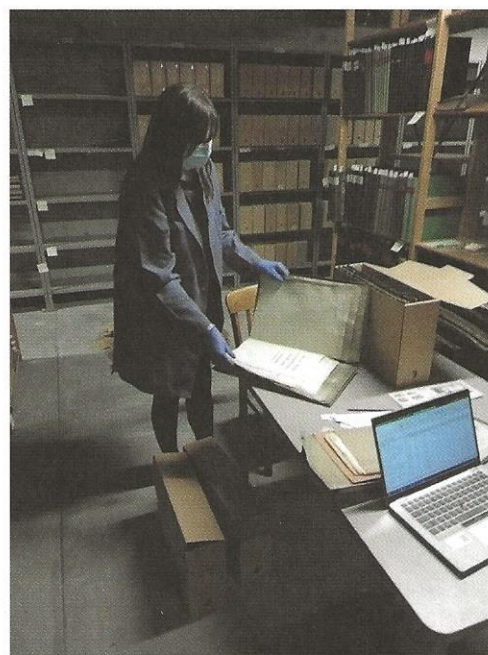
De OCMW-archivaris droeg bijna 40 jaar zorg voor het archief en heeft in die tijd veel werk verricht. Door de nakende fusie kwam de samenwerking met het Stadsarchief in een versnelling. Bij de eerste bezoeken in 2020 aan de twee OCMW-depots, bleek dat de bewaarcondities van het archief niet optimaal waren. De verouderde rekken en de ruimtes voldoen nu niet meer aan de hedendaagse normen, een overdracht naar het Stadsarchief is dus ook vanuit dit perspectief een logische keuze.

In juli 2021 startten de voorbereidingen

in het OCMW ter plaatse. Dit gaf ons anderhalf jaar de tijd om de opdracht af te ronden. Dat lijkt lang, maar niets is minder waar. In hoofdzaak bestonden onze taken uit het schoonmaken, herverpakken en rudimentair (her)inventariseren van bescheiden. In eerste instantie zijn er zo'n 2000 registers die onverpakt bewaard worden. Aangezien deze registers doorheen de jaren heel wat stof hebben vergaard, hebben we deze eerst schoongemaakt. We willen immers het registerdepot van het Stadsarchief zo proper mogelijk houden. De linnen boekbanden borstelden we manueel om vervolgens het vuil van de boekblokken en tussen de bladzijden te verwijderen. Beschadigde of beschimmelde registers kregen een papieren verpakking om op een later moment behandeld te worden. Voor heel deze procedure hadden we een apart kantoor tot onze beschikking op de tweede verdieping. Zo vermeden we dat stofdeeltjes rondzwierven in de OCMW-depots en op de pas schoongemaakte registers terecht kwamen, waardoor het

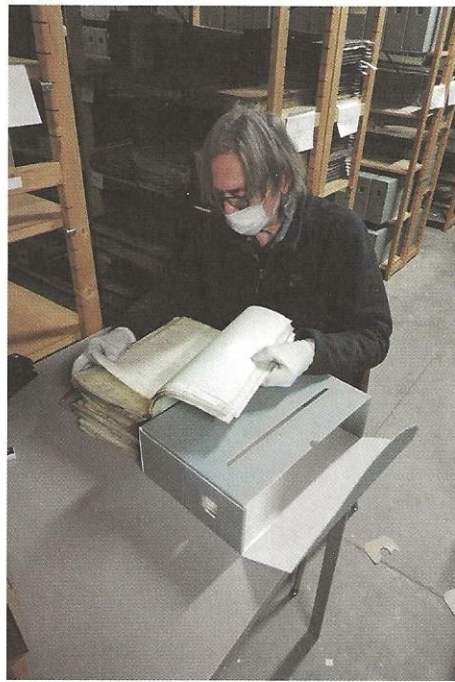
Het reinigen van registers

Identificatie en registratie van registers

Het plooien van nieuwe gebufferde archiefdozen

Identificatie en herverpakking van documenten

Herverpakt archiefmateriaal in nieuwe dozen

rendement van het schoonmaakproces aanzienlijk gereduceerd zou worden. Registers uit de tweede helft van de 20ste eeuw hadden de tand des tijds beter doorstaan. Omdat beschadigingen minimaal waren, konden we deze rechtstreeks in het depot stofzuigen. Dit gebeurde met behulp van een archiefstofzuiger met HEPA-filter om opvliegend stof te vermijden.

In tweede instantie waren er ruim 10.000 archiefdozen. Deze vroegen om een andere aanpak. Gezien het papier van een groot deel van de bescheiden gemaakt is van houtpulp met lignine, gaat dit op termijn verzuren waarna het bij aanraking uit elkaar kan vallen. De archiefdozen ter plaatse waren vaak niet voorzien van een bescherm laag om de negatieve effecten van contact met de buitenlucht te reduceren. In het Stadsarchief gebruiken we gebufferde dozen die tot 30 jaar zuurvrije bescherming bieden. Voor het OCMW-archief hanteren we vanzelfsprekend diezelfde eisen en werden er nieuwe dozen besteld. Na de levering van de zuurvrije beschermingsmaterialen, kon de identificatie, registratie en herverpakking starten.

Naast registers en dozen, werden er ook zo'n 700 rollen met plannen en kaarten teruggevonden. Aangezien ook hier een toegang ontbrak, werden deze voorzien van een volgnummer en met een korte beschrijving

geregistreerd in onze database. De plannen en kaarten bestonden uit verschillende dragers gaande van lomp papier, (houtpulp)papier, kalkpapier en plastic folie. Scheuren werden in het verleden vaak hersteld met plakband. Wanneer de lijm in de drager dringt, zorgt dit niet alleen voor vergeling, de lijmresten zorgen op termijn ook voor nog meer schade bij het uitrollen van de plannen of kaarten. Op termijn zullen heel wat plannen een aparte behandeling nodig hebben om deze ingrepen ongedaan te maken.

Naast onze collega's en de jobstudenten werden we ook ondersteund door vrijwilligers bij het werk. Vier vaste vrijwilligers brachten ook elk op hun eigen wijze interessante perspectieven mee die nuttig waren bij het identificeren van bronnen. Herman Verbruggen wist door zijn verleden als verpleger interessante zienswijzen te geven over de werking en begripsvorming rond de Leuvense zorgverlening en hospitalen. Greet Foblets was door haar interesse in wezen en vondelingen al eerder in aanraking gekomen met het OCMW-archief en vormde de *missing link* bij het terugvinden van een fichebak van de oud-archivaris. Kris Van Bouchout en Luc De Keersmaecker brachten door hun onderzoek naar de Mussenbuurt heel wat interessante perspectieven aan over het nut van verschillende bronnen voor sociaal-historisch onderzoek.

Een verhuisfirma zal binnenkort systematisch de bescheiden uit de OCMW-depots halen en op door ons aangewezen leggers in depot 2 van het Stadsarchief plaatsen. De registers komen in depot 3 te liggen, bij de overige registers. Het werk is dan zeker nog niet gedaan. Veel archiefdozen moeten nog worden ontdaan van nietjes, spelden en rekkers. Daarna moeten in elke doos de archiefstukken en bundels worden onderscheiden en nog eens in een aparte papieren omslag worden gestopt. Inventarissen zullen worden gemaakt op basis van de depotlijst die we de voorbije anderhalf jaar hebben gecreëerd. Ze zijn immers essentieel om deze schat toegankelijk te maken voor alle geïnteresseerden. Stapje voor stapje werken we zo verder aan het toegankelijk maken van dit rijke Leuvense verleden voor het heden en de toekomst.

'De school van zuster Jules-Marie' op de Kapucijnenvoer

Op nummer 22 van de Kapucijnenvoer staat een huis dat gedurende 25 jaar de eerste universitaire verpleegkundige opleiding op het Europese vasteland huisvestte. Deze neogotische woning werd in 1895-1896 door architect Joris Helleputte gebouwd voor Camille Goffaerts, erelid van de Leuvense Gilde van Ambachten en Neringen en voorzitter van de binnen deze gilde opgerichte Sint-Lucas Kunstgilde. In 1939 kochten de Zusters van Liefde van Jezus en Maria uit Gent de woning, om er een voortgezette opleiding voor verpleegsters te organiseren. In dit artikel wordt de geschiedenis geschetst van deze opleiding, die in Leuven bekendstond als 'de school van zuster Jules-Marie'.¹

Zuster Jules-Marie Heymans met leerlingen van haar school (Erfgoedhuis Zusters van Liefde)

Een dringend verzoek van het bisdom

De eerste verpleegstersschool in Leuven ging begin 1922 van start, in een huis van de Zusters Franciscanessen in de Naamsestraat. In 1928 werd de school overgenomen door de Zusters van Liefde van Jezus en Maria uit Gent. Zes jaar later nam de Sint-Elisabethschool nieuwe gebouwen op de Kapucijnenvoer in gebruik. Op het eind van de jaren dertig vonden zowel de universiteit als de bisschoppen het nodig een aanvullende academische opleiding te organiseren, met als doel de bestaande opleiding in Leuven en elders (op dat ogenblik waren er nog 26 andere katholieke verpleegstersscholen) te vervolmaken. Dit werd in de hand gewerkt door het gerucht dat tegenstanders van het katholiek onderwijs plannen hadden om een universitaire verpleegstersopleiding te beginnen.

Mgr. Van Eynde – die als vicaris-generaal van kardinaal Van Roey verantwoordelijk was voor het katholiek onderwijs – schreef eind maart 1939 een brief aan Mgr. Van Rechem, de algemeen overste van de Zusters van Liefde. Daarin verzocht

hij hem om in Leuven meteen een dergelijke school op te richten. Hij had voordien al contact opgenomen met Mgr. Ladeuze, de rector van de universiteit, die hiervoor het gebouw van het Landbouwinstituut in de Minderbroedersstraat (dat verhuisd was naar het Arenbergpark) ter beschikking wilde stellen.

In de brief van Mgr. Van Eynde werd zuster Jules-Marie Heymans van de Zusters van Liefde naar voren geschoven als directrice. Op dat ogenblik vervulde ze dergelijke functie in het Sint-Vincentiusziekenhuis in Gent en in de daaraan verbonden verpleegstersschool, en was ze secretaris van het *Verbond der Verzorgingsinstellingen* (vandaag *Zorgnet-Icuro*). Tijdens de Eerste Wereldoorlog had ze in Gent het bekwaamheidsdiploma voor verpleegster behaald, en in 1926 was ze de eerste afgestudeerde vrouwelijke arts in Leuven. Eind mei 1939 ging zuster Jules-Marie naar Londen, waar ze enkele opleidingen voor gegradueerde verpleegsters bezocht. Aansluitend daarop werd ze aangesteld als

directrice van de school in Leuven, een functie die ze gedurende het 25-jarig bestaan van de school met veel inzet en toewijding vervulde.

Een primeur op het Europese continent

De 'Universitaire Normalschool voor Verpleegsters-Monitrices' opende de deuren midden oktober 1939, een half jaar na de vraag van het episcopaat. Het werd de eerste school voor gegradueerde verpleegsters op het Europese continent. Het idee voor een dergelijke opleiding was nieuw: in buurlanden als Nederland en Frankrijk duurde het tot het begin van de jaren vijftig vooraleer vergelijkbare opleidingen ontstonden. Studenten moesten een driejarige verpleegstersopleiding achter de rug hebben en daarnaast minstens twee jaar ervaring kunnen bewijzen. De tweejarige opleiding had tot doel een vorming te geven aan monitrices die studenten bij hun stage begeleidden, aan docenten van verpleegstersscholen en aan hoofdverpleegsters in ziekenhuizen.

¹ Dit artikel is gebaseerd op onderzoek in het Generaatsarchief en het fonds Leuven Spes Nostra, bewaard in het Erfgoedhuis van de Zusters van Liefde in Gent. De geschiedenis van de school komt ook aan bod in het artikel 'De zieke mens in goede handen' van Mieke Grypdonck, in het door Salsa! uitgegeven boek *Vensters op Leuven. Een geschiedenis*. De bouwvergunningen van de woning Goffaerts bevinden zich in het Modern Archief van het Stadsarchief.

Uiteindelijk werd niet geopteerd voor het door Mgr. Ladeuze voorgestelde gebouw in de Minderbroedersstraat, omdat het niet instapklaar was. De Zusters van Liefde kochten voor de school de woning Goffaerts op de Kapucijnenvoer 20 (later kreeg het nummer 22), tegenover de bestaande verpleegstersschool.

Het programma van de opleiding was behoorlijk uitgebreid. Het bevatte zowel algemene (psychologie, boekhouding, sociologie, burgerlijk en administratief recht, Engels, Duits), wetenschappelijke (scheikunde, natuurkunde) als pedagogische vakken (pedagogie, methodiek). Daarnaast waren er cursussen die specifiek betrekking hadden op het verpleegstersberoep, zoals statuten en inrichting van verpleegstersscholen, beheer en inrichting van ziekenhuizen, sociale geneeskunde, ziekenzorg en plichtenleer. De studenten moesten ook stages doen en deelnemen aan werkbezoeken. Ter afronding van hun tweejarige opleiding moesten ze eveneens een scriptie maken. Er was zowel een Nederlands- als een Franstalige afdeling, die hetzelfde programma volgden.

Vanaf het begin was het statuut van de school enigszins dubbelzinnig. Ze droeg de naam 'universitair' in haar titel, stond onder bescherming van de universiteit, en het inrichtend comité werd voorgezeten door de rector, die de docenten benoemde. De meeste daarvan gaven trouwens les aan de universiteit. De school groeide dan ook uit tot een modelschool op academisch niveau, waar onder meer de latere rectoren Piet De Somer en Roger Dillemans doceerden. Toch was het geen universitaire opleiding in de echte zin van het woord. Het officieel statuut werd duidelijk toen de school in 1942 een erkenning kreeg in de categorie A1 van het hoger technisch onderwijs, en de naam later wijzigde in 'Hogere School voor Verpleegsters-Monitrices'.

Moeilijke oorlogsjaren

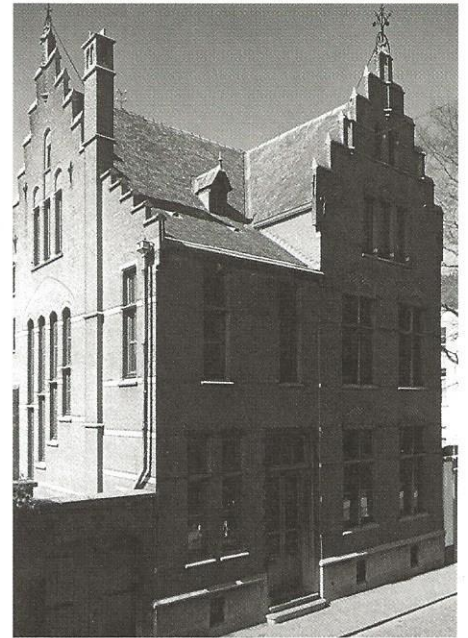
Ondanks het dreigende oorlogsgevaar kon de school in oktober 1939 van start gaan met 18 leerlingen. Bij het uitbreken van de oorlog bleef de school gespaard, maar het gebouw moest geëvacueerd worden wegens de inname door Duitse militairen, die er tot midden juli 1940 verbleven. Daardoor konden de leerlingen pas in het najaar hun examens afleggen. Omdat de oorlogsomstandigheden

niet toelieten de capaciteit uit te breiden, werd in het najaar 1940 enkel het tweede jaar georganiseerd en konden geen nieuwe leerlingen van start gaan. Deze tweejaarlijkse instapregeling bleef de hele oorlog behouden. In 1941 reikte de school de eerste diploma's uit. In datzelfde jaar begonnen 17 leerlingen aan het eerste jaar. Twee jaar later werden de inschrijvingen al in januari wegens plaatsgebrek stopgezet. Uiteindelijk konden 25 leerlingen van start gaan.

Door de bombardementen van Leuven in mei 1944 moest de school opnieuw de deuren sluiten en de leerlingen naar huis sturen. De examens werden noodgedwongen uitgesteld tot begin juli. Toen in 1945 de derde lichting verpleegsters-monitrices hun diploma ontving, kreeg de school het bericht dat afgestudeerden voortaan les mochten geven in verpleegstersscholen. Zo werd de moeilijke oorlogsperiode toch nog afgerond met goed nieuws.

Een succesverhaal

Na de oorlog steeg het aantal inschrijvingen geleidelijk. Hoogtepunten waren de jaren 1957 en 1961, toen de school respectievelijk 58 en 56 leerlingen telde. Nadien verminderde het aantal inschrijvingen, vermoedelijk door de oprichting van het Vervolmakingscentrum voor Verplegenden door het NVKVV, de katholieke beroepsorganisatie voor verpleegkundigen. Tussen 1939 en 1965, toen de 'school van zuster Jules-Marie' geïntegreerd werd in het Centrum voor Ziekenhuiswetenschappen (vandaag het Aca-

De voorgevel van de school in de jaren 40 (Erfgoedhuis Zusters van Liefde)

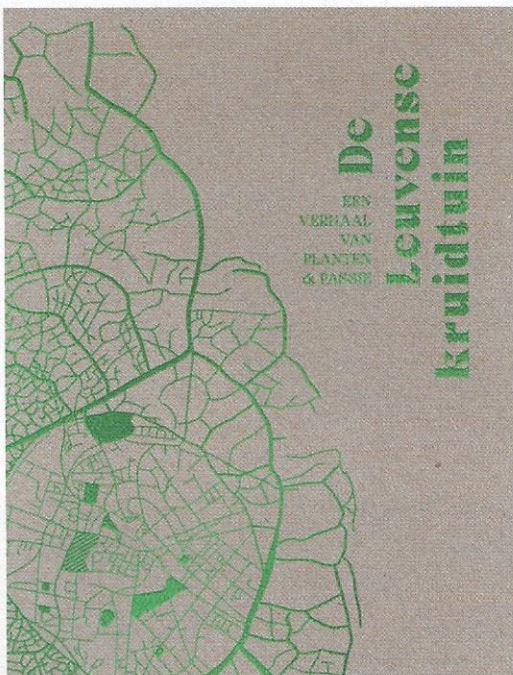
demisch Centrum voor Verpleeg- en Vroedkunde), volgden 376 verpleegkundigen de opleiding. 268 ervan (71 %) waren religieuzen, behorend tot 51 verschillende congregaties. Met uitzondering van twee Broeders van Liefde, die in 1957 afstudeerden, ging het uitsluitend over vrouwelijke leerlingen. Talrijke afgestudeerden speelden nadien een leidinggevende rol in ziekenhuizen, verpleegstersscholen en beroepsorganisaties, wat het succes van de school illustreerde.

Een van de lokalen van de verpleegstersschool (Erfgoedhuis Zusters van Liefde)

INHOUD

Voorwoord	1
Colofon en praktische informatie	2
Helpende handen: de 'schooners'	3
Van OCMW-kelder naar Tweebronnen: de aanstaande verhuis van het Leuvense OCMW-archief	4
'De school van zuster Jules-Marie' op de Kapucijnenvoer	6
Uitgelicht: het Van Dale-college	8

Blijf via onze website www.salsa-archief.be op de hoogte van alle activiteiten van SALSA! en volg het laatste nieuws over het stadsarchief via de facebookpagina www.facebook.com/stadsarchiefleuven

SALSA! vzw

Samen Actief voor het Leuvense StadsArchief SALSA! Nieuwsbrief is een driemaandelijks nieuwsbrief, uitgegeven door SALSA! vzw, de Vriendenkring van het Leuvense Stadsarchief. Het abonnement is inbegrepen in de lidmaatschapsbijdrage voor de vzw.

Beste Salsa!-leden,

wat fijn dat we velen onder jullie in juni mochten verwelkomen op de stadswandeling naar aanleiding van ons cahier *(Over)leven in Leuvense gangen* dat vorig jaar werd gelanceerd. Ik wil graag de gidsen van harte danken voor alle inspanningen die zij leverden om er een geslaagde dag van te maken: ons bestuurslid Jules Audiens – die gidste in *'t Leives* – en Luc Minten, de auteur van het cahier. Elk op eigen manier kleurden zij hun stadswandeling met interessante weetjes en schetsten ze een treffend beeld van de moeilijke, vaak schrijnende, levensomstandigheden van de bewoners van de Muurkruidstraat, de Bulenswijk en de Bloemenberggang de afgelopen eeuwen. Onder een stralende zon lieten zij de deelnemers zo kennismaken met een voor velen onbekend stukje Leuven met een bewogen geschiedenis. De foto's van deze activiteit kunnen jullie uiteraard bekijken op onze website.

Nog in juni, tijdens het feestelijke slotweekend van het tweehonderdjarig bestaan van de Leuvense Kruidtuin, werd het boek *De Leuvense Kruidtuin. Een verhaal van planten en passie* voorgesteld. De publicatie zet de waardevolle plantencollectie en het bijzondere erfgoed van de site in de kijker, maar biedt ook reflecties over de toekomst van de Kruidtuin. Aan de hand van bronnen uit het Stadsarchief werkte archivaris Marika Ceunen het historische luik van het boek uit. Andere auteurs zijn Jan Vandyck, beleidsadviseur van de Botanische tuin, en architect Joris Brouns. Deze interessante en aantrekkelijk vormgegeven publicatie is te koop voor €25 in o.a. de Kruidtuin, het Stadsarchief en Visit Leuven. Een voorproefje van het boek kregen jullie al mee in de bijdrage die archivaris Marika Ceunen schreef voor onze juni-nieuwsbrief.

Van 3 tot 18 september zette de stad het Leuvense Jaartallenleven (in 2011 erkend als immaterieel erfgoed door Unesco) in de kijker. Naast de Grote Markt en het Stadhuis was het Stadsarchief een van de kernlocaties daarvoor: het archief en de collectie van het Koninklijk Verbond der Jaartallen wordt er immers bewaard. Groepsfoto's, beeldgetuigenissen van de Jaartallenoptocht en de Meyboomplanting, menu's van feestbanketten en veel andere documenten werden voor een focustentoonstelling uit de archiefdozen gehaald om het rijke verleden van het Jaartallenleven te illustreren. Kortom: een mooi eerbetoon aan dit levend Leuvense erfgoed én een goede manier om Leuvenaars te bereiken die misschien niet zo bekend zijn met de werking van het Stadsarchief.

Onze volgende activiteit nadert overigens met rasse schreden: op **zaterdag 24 september**, van **10u tot 17u**, kan je in het Stadsarchief en de gang van Tweebronnen terecht voor **Open Archiefdag** en onze bijhorende **boekenverkoop**. Het Stadsarchief belicht voor de gelegenheid enkele bijzondere schenkingen en geeft je de kans om tijdens rondleidingen een kijkje achter de schermen te komen nemen. Inschrijven is verplicht voor de rondleidingen (om 11u en 16u) en kan via de website van de stad (www.leuven.be/open-archiefdag). Tussen 14u en 16u kan je verder kennismaken met de diverse aspecten van de vrijwilligerswerking van het archief en met enkele enthousiaste vrijwilligers. Tot slot organiseert het archief een doorlopende stockverkoop van boeken. In de gang van Tweebronnen kan je terecht bij